

Kako je ime tvojemu očetu? Materi? — Lucija je žensko krstno ime. — Šiška je vas. Kaj je Ježica?

Slovnicična razprava: Kaj je Ljubljana? Imena mest pišemo vselej z veliko začetno črko. Kaj je Šiška? Imena vasij pišemo tudi vselej z veliko začetno črko, i. t. d.

„Šiška in Ježica sta vasi blizu Ljubljane“. Štej, koliko besed ima ta stavek! Za vsakem stavkom je pika. Po piki pišemo tudi vselej z veliko začetno črko. „Leto ima štiri letne čase“. Zakaj je „Leto“ pisano v tem stavku z veliko začetno črko? — Na enak način se obravnavajo lahko vsi stavki pri tej črki in potem tudi vsi sestavki pri velikih črkah, kajti Razinger-Žumrov Abecednik prinaša pri vsaki veliki črki več samostalnikov (lastnih imen), ki nudijo učitelju prav mnogo govoriva.

Po velikih črkah, pridejo pa na vrsto kratka berila, ki se vsa naslanjajo na nazorni nauk. Nazorni nauk mora učitelj že itak celo leto gojiti, ker s tem vadi učence misliti in govoriti; zato mu ni treba teh tako natančno razpravljati ampak nazorni nauk le ob kratkem ponavlja ter razlaga samo posamezne še neznane pojme nekaterih besed. Glavni namen teh beril je pa,

da se učenci vadijo v čitanji. Splošno pa veljajo pri razpravi teh beril pravila, ki sem jih koj s početka omenil.

Čestokrat se pa pripeti, da učitelj z nazornim naukom preveč pasterski postopa, ali ga pa še celo popolnoma prezira. Tako postopanje ni pedagoško. Nazorni nauk je podstava vsem drugim predmetom in če pa otrok nima dobre podstave, bode gotovo slabo napredoval.

Nazorni nauk uči otroka misliti in govoriti ter mu pomaga, da razume učiteljev jezik. Saj nas uči skušnja, da marsikteri otrok v I. razredu niti najkrajšega stavka ne zna ponavljati, da še celo čestokrat prav nič ne razume, kaj ga vpraša učitelj. In tukaj more le nazorni nauk pomagati. S pomočjo nazornega nauka se vadijo čuti, posebno vid in sluh. Nazorni nauk vadi otroka tudi misliti, ga seznanja z novimi pojmi ter ga obogati s znanostimi. Sploh vzbuja nazorni nauk duševno bitje otrokovo in razvija učencevo moč, da pade potem pouk iz drugih predmetov na rodovitna tla.

Toliko se mi je zdelo potrebno omeniti glede velike važnosti nazornega nauka. Mimogredé omenil bodem še nekoliko o obravnavanji nazornih vaj. (Dalje prih.)

O ženski vzgoji v ptujih in domačih šolah.

Položaj žene je bil nekda in je še sedaj v nekaterih krajih izvan Evrope — neznosen. Žena je prva občutila grenki stan robstva. S početkom kršanstva ji je napočila nova, lepša doba. Saj nas ta vera uči, da smo pred Bogom vsi jednaki. Toda potrebovalo je stoletij, da se je to vkoreninilo. Šele v tem stoletju je prišlo v splošno veljavo v Evropi: Jednaka svoboda za vse.

V novejšem času težijo pa nekatere doseči: Obrazovanje za vse — torej tudi

za ženske. Mnoge pa skušajo celo doseči, da bi bilo tudi pravo za vse jednako.

Žensko vprašanje je že več let predmet razmišljanju in zanimanju olikanega sveta. Isto ima veliko privrženecv, še več pa nasprotnikov. „Nasveti John St. Millovih o ženski emancipaciji“, meni Franja Robidovčeva v Zvonu l. 1884., „so čisto smešni in nepraktični nazori, širitelji pa slaboumni in laskavi“. Vse drugače pišejo mnogi ruski in drugi pisatelji.

Na najvišji stopinji je to vprašanje v Ameriki, kjer je v združenih državah 1884. l. kandidirala Mis Belva Lockwood za predsednika ter propala.

Namen tem črticam pa ni se baviti s tem vprašanjem, ampak ogledati si hočemo, kakšna je ženska vzgoja v tujih in domačih šolah. Omenili smo to vprašanje le zaradi tega, ker je ravno ono provzročilo, da je ženska vzgoja v nekaterih narodih na tako visoki stopinji.

Oglejmo si žensko vzgojo najpoprej pri slovanskih narodih.

Da se pa natančneje seznanimo z razmerjem moške in ženske vzgoje, hočemo zaznamovati sem ter tje tudi moške učilnice in sicer o deželah in narodih, o katerih se malo kdaj kaj bere, natančneje, ko o drugih.

Pričnimo z Rusijo, kjer je ženska vzgoja v mestnih šolah na zelo visoki stopinji.

V ruskih vaseh so razširjene proste šole („domašnja škola gramosti“), katere seljaki sami vzdržujejo. Učitelj na takih šolah je navadno kak star vojak. Vse jedno se otroci večinoma naučijo brati in pisati. Zato so velika dobrota ruskemu narodu, akoravno so po naših nazorih še nedostatne, kajti ruska vlada stori za ljudsko šolstvo prav malo. Potrebne so tudi, ker vsled hude zime ne morejo otroci zahajati v sosedne občne šole. Ruski vladi te šole niso posebno v milosti, da od 1874. l. do 1882. so jih celo zatirali. Tožili so namreč, da razširjujejo te šole med ljudstvom razkol. Še le l. 1882. jim je dal naučni minister popolno prostost, da se širijo po vseh deželah. — V občnih šolah ostanejo oddaljeni učenci po več dni ter se preživijo tam s tem, kar prinesejo seboj. Razven občnih šol so tudi župniške šole. V mnogih mestih so tudi meščanske šole, namreč ljudske dopolnjujeta dva letnika. Okrajne šole, vzdrževane od naučnega ministerstva (imenuvane tudi vzorne šole), umikajo se meščanskim šolam. Koliko je občnih šol, ne

ve se natanko. L. 1882. je bilo približno na Ruskem 18.000 župnijskih šol z 34.000 učitelji in učiteljicami ter s 600.000 učenci, 31.000 selskih šol z 52.000 učitelji in 1.800.000 učenci, 1950 privatnih šol s 70.000 učenci. Skupaj se sme računati, da je šolo obiskovalo 3 milj. t. j. 20–30% za šolo godnih otrok. Učiteljske plače niso ravno najslabše. Selski učitelj ima 110–360 večina nad 300 rublov, učitelj v mestnih šolah 500–600 rublov, a čez 25 let 300–350 rublov starostne doklade. Učiteljice imajo isto plačo, ko učitelji ter jih je v mnogih mestih več ko učiteljev. Tako so v Petrogradu na 220 (od 250 šol) šolah samo učiteljice.

Učitelji se izobrazujejo na učiteljskih ali pa na pedagoških seminarjih. Na meščanskih šolah smejo poučevati samo učitelji, ki so se izobrazovali na zadnjih, kajti na meščanskih šolah je glavni predmet Božji zakon.

Srednjih šol je na Ruskem 846, med temi 390 dekliških. Srednje šole so v vseh gubernijskih in okrožnih mestih. L. 1889–90. je bilo na vseh ruskih srednjih šolah 181.000 dijakov, med temi 73.000 dijakinj. Za vzdrževanje srednjih šol je izdala država v tem letu 21,3 milj. rublov, med tem $\frac{2}{3}$ za moške srednje šole. Ženskih srednjih šol ne podpira država tako zelo. Iste vzdržujejo večinoma občine, okrajni zastopi in posamezni. Vender je 30 državnih ženskih zavodov, med temi 8 v Petrogradu, a 6 v Moskvi. V jedne se sprejemajo hčere plemenitega rodu, a v druge hčere duhovnov in meščanov. Pouk traja tam 6 let.

A ne samo na Ruskem, ampak tudi v njenih pokrajinah je ženska vzgoja v šolah na zelo visoki stopinji.

Tako celo v Sibiriji, kjer je bila v prejšnjem stoletju samo jedna šola. L. 1834. je bilo tam 21 okrajnih učilišč ter 2 gimnaziji, sedaj pa je 2088 šol z 71.069 učenci. Razven občnih, meščanskih, okrajnih ter 4 ženskih progimnazij so še srednje šole. K

zadnjim prištevamo: 7 moških gimnazij z 1389 dijaki, 3 šestrazredne gimnazije z 295 dijaki, 8 ženskih gimnazij z 1618 dijakinjami, tobolsko 7 razredno žensko šolo z 184 učenkami, irbutski dekliški zavod z 121 učenkami, 3 realke z 106 dijaki, omska tehnična šola z 71 dijaki, irbutska obrtna šola z 189 dijaki, sibirski kadetni zavod z 361 gojenci, irbutski vojaški progimnazij z 106, 5 duhovnih seminarov z 510 gojenci, rudokopna šola z 160 dijaki, 3 učiteljišča z 202 dijakoma.

Poljsko šolstvo žalibože ne moremo natančno opisati. Znano nam je samo šolstvo v Varšavi. Tam je bilo 1892. l. 730 šol in sicer: 1 vseučilišče, 3 zavodi v izgojo deklic, 7 moških gimnazij, 4 ženske gimnazije, 2 moški progimnaziji, 1 ženska progimnazija, 1 realka, 1 učiteljišče, 2 mestni šoli, 68 penzionatov in privatnih šol, 1 cerkvena, 15 rokodeljskih, 49 začetnih a 569 privatnih židovskih šol, z skupno 48.435 učenci.

Tudi šolstvo v Bolgariji lepo napreduje. L. 1891. je bilo tam 4193 šol in sicer 1009 deških, 116 dekliških, a 3069 mešanih. Učencev je bilo 269.314 in sicer 196.616 dečkov, a 72.699 deklic. Učiteljev je bilo 4998, učiteljic 945. Naklad za narodno šolstvo je znašal $4\frac{1}{2}$ milj. lev (= frankov). Povprečna plača učiteljska je 800—1000 lev. na leto. Šole imajo 2—4 oddelke, ako niso „razredna učilišča“ s 4—7 razredi. Takih šol je 192 (112 deških, 45 dekliških in 22 mešanih) s 9517 dečki in 2614 deklicami. Razven bolgarskih šol je bilo največ turških (1327 občnih in 22 „razrednih“ ali medresy), dalje 43 šol židovskih, 60 grških, 13 armenskih, 15 protestantovskih, a 12

katoliških. — Na „razrednih“ šolah imajo učitelji 1200—1600 lev. na leto.

Bolgari so imeli že l. 1884. v Sofiji in Trnovu dve ženski gimnaziji po 5 razredov, od kojih je poslednji pedagogični tečaj, ki ima namen pripraviti narodne učiteljice. Predava se tam francoski in ruski jezik, gospodinjstvo, pedagogika in ženska ročna dela. Tudi se je na državne stroške odprlo l. 1885. višje žensko učilišče v Varni.

Uspehi ljudskih šol v Srbiji so majhni. Na Srbskem morajo otroci hoditi v šolo od 7—12 leta, morejo se torej naučiti pri rednem šolskem obiskovanju dobro pisati in brati. Ker pa srbski otroci odišli iz šole ne berejo in ne pišejo več, pozabijo večinoma isto. Knjižnic za ljudstvo namreč tu ni.

Učiteljišči sta na Srbskem dve s 3 letniki, namreč v Belemgradu in v Niši. L. 1890—91. je bilo na belograskem učiteljišči vpisanih 303 kandidatov, koncem leta 267. K izpitu zrelosti se je oglasilo 51, a ga napravilo samo 23. V pripravljalne šole je bilo vpisanih 188 kandidatov ter 10 kandidatinj. K izpitu se je oglasilo 43, a ga napravilo 28. Žalostno znamenje, da toliko število pri skušnjah propade, povzročuje velik nedostatek učiteljev (1889. l. 452).

Srednje šole obiskovati je tudi ženskam dovoljeno.

Višja dekliška šola, ki se stavi v jednako vrsto s srednjimi šolami, ima od 1886. l. šest razredov. L. 1885. je imela 605 učenk. Nje namen je, da bi podajala dekletom višjo izobrazbo ter jih usposobila za učiteljice na ljudskih šolah. **Ij. Stiasny.**

(Dalje prih.)

L i s t e k.

Kronika ptujih šol 1892. leta.

(Konec.)

Šolstvo v Bosni in Hercegovini. L. 1882. je bilo v zasedenih deželah 42 šol z 3444 učenci, l. 1891. pa je bilo tam 137 šol z 11.273 učenci. Razven tega 87 konfesionalnih šol z 6100 učenci in 4 pri-

vatne šole z 187 učenci. V desetih letih so torej zgradili 1 višji gimnazij (imel 1892. l. 251 učencev), 9 trgovskih šol (imelo 439 učencev), 1 tehniška šola (imela 56 učencev). *Po „Bes. učit.“ —y.*